

Ludmila PATLANJOGLU

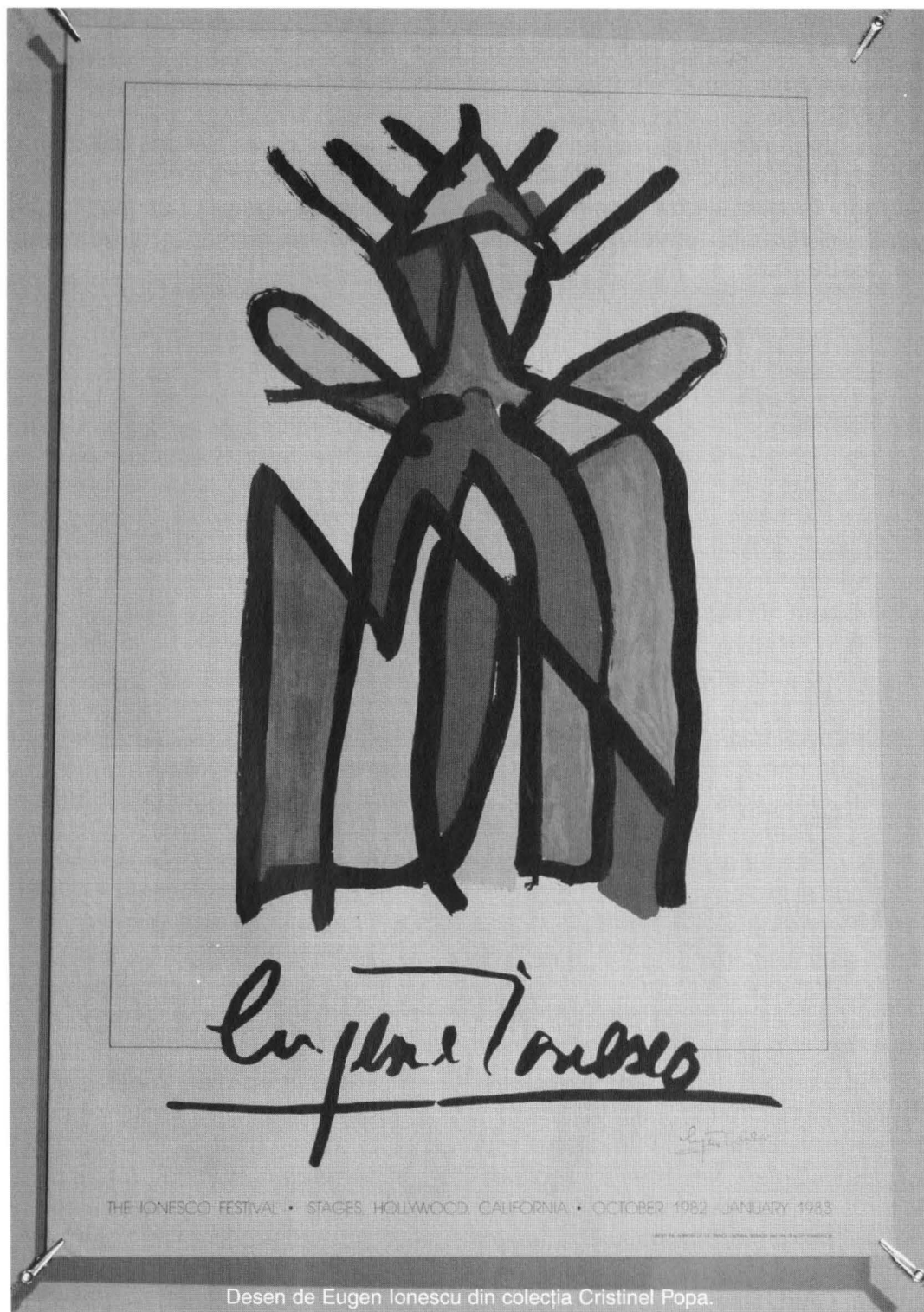
Clownul metafizic Eugen Ionescu

O expoziție cu zece litografii originale realizate de Eugen Ionescu în perioada 1983–1988, oferite prin bunăvoința Colegiului Noua Europă de către Fundația Centrului Științific și Cultural NEC București – ZUG, două litografii, publicații, caiete-program, cărți cu autograful autorului din colecția particulară *Cristinel Popa*, au dat o anvergură culturală specială premierei cu piesa **Ce formidabilă harababură!** Un prolog pentru spectacolul la care am fost invitați. Desenele lui Ionescu și chipul dramaturgului în care regizorul Gelu Colceag vede un clown metafizic, l-au făcut să aleagă pentru această piesă-eseu inițiativă *metafora Teatrului*. Participăm la o fantezie dramatică în care Personajul este un Ulysse al zilelor noastre, locuitorul unui secol absent și impersonal, trăitor într-un supermarket la nivel globalizat, apăsător de spasmele nevrozei provocate de mediocritate și alienarea cotidiană. O ființă care și-a pierdut gustul de a trăi.

În viziunea regizorului, această miniodisee se desfășoară în patru cercuri concentrice, menite să-i aducă eroului iluminarea mult dorită și căutată care să dea sens vieții. Gelu Colceag folosește în adaptarea sa pentru scenă excepționala traducere teatrală și poetică a lui Dan C. Mihăilescu împreună cu câteva fragmente din romanul scriitorului, *Însinguratul* (în traducerea Rodică Chiriacescu).

Reprezentarea este deschisă de o bătrână proprietăreasă. Aceasta îl invită pe erou, proaspătul moștenitor al unei averi însemnate, dătătoare de libertate, într-o casă de o sută de ani. Un spațiu de locuit, dar și o poartă „spre ficțiunea” care este propria sa existență. Primii care-l invadează/vizitează pe noul locatar sunt vecinii: un cuplu degradat care monologhează despre nefericire și infernul domestic; două ființe viciate de mondenități obositoare, cruzimi, minciuni, ipocrizii. Reacția Personajului este mută și surdă. El tace indiferent și apoi, exasperat, își astupă urechile cu dopuri.

A doua insulă este a colegilor de serviciu și a prietenilor. Într-un bar – uzați sufletește, animați de scopuri mercantile, vanități, orgolii, ei se eliberează de frustrări și refulări, prin excitație verbală sau beția simțurilor, băutură, sex. Sunt oglinzi umiltoare pentru Personajul ionescian. Repulsia se adâncește. Atent la sugestii din text, Gelu Colceag dă materialitate, prin efecte regizorale-scenografice, frapante și rafinate vizual, gândurilor ucigașe ale Personajului. Astfel, acesta îi dă foc colegei nimfomane în imaginația sa flamboiantă; îl împușcă pe colegul care se plânde demagogic de faliment;

Desen de Eugen Ionescu din colecția Cristinel Popa.

pe prietenul care i-a furat iubita îl omoară cu un frigider trântit în cap; iar pe femeia de care a fost îndrăgostit o preface în nisip. Fetele vesele aduse să-i sărbătorească norocul moștenirii sunt anihilate cu spuma unei uriașe sticle de șampanie.

Și pe tărâmul Istoriei, în cel de-al treilea cerc, răul se revarsă, ca dintr-o cutie a Pandorei. O mulțime pestriță și gălăgioasă invadează ilar scena. Monitoare TV ce ne dirijează și ne manipulează existența, proiectează un glob însângerat. Asistăm la o revoluție de carnaval, admirabil rezolvată într-un moment de teatru-dans și muzică *live*, creat de coregrafa Roxana Colceag și compozitorul Mircea Kiraly. După acest periplu în lumea liberă, Personajul se simte și mai singur. Peste tot nu vede decât oameni împietriți, suflete pustiite, viețuitori într-un timp confuz, consumist, lipsit de credință.

În cel de-al patrulea cerc, Personajul trece de la drumul inițierii în exterior, la unul interior. Cea care încearcă să-i ofere mântuirea prin dragoste este Agnès. Iubirea ei este o cale de a ieși din lumea fatalității și de a intra în cea a harului. Asistăm la o superbă rezolvare poetică și dramatică a ecuației ionesciene: $1+1=1+1$. Nemișcați, tăcuți, șoptind cuvintele, monologând dureros, eroii își trăiesc împreună singurătatea. Animale uriașe: girafe, zebre, păsări irump în cameră – o metaforă a dorințelor interzise, a sufletului profund și nelămurit al celor doi.

Personajul refuză supraviețuirea prin vis și dragoste într-o lume absurdă. După plecarea iubitei va fi părăsit și de ultimul partener de dialog. Portăreasa, un clovn feminin, se dezumflă pe măsură ce îmbătrânește, se chircește, se face tot mai mică. O dată cu ea, mobilele gonflabile din casă se dezumflă, pereții de cârpă se prăbușesc, descoperind culisele reci ale *Teatrului*. Timpul necruțător înghite totul. Pentru Personaj, viața rămâne o paiațerie crudă și burlescă. Dumnezeu e mort, lumea e golită de sens, omul de rost.

Urmează o întâlnire-surpriză, în sală, printre spectatori, cu Domnul, un *alter-ego* al lui Eugen Ionescu. Suntem martorii unui rechizitoriu ironic, terifiant, făcut Creatorului: *Ce formidabilă harababură!* Domnul scoate dintr-o valiză haina clovnului. Înveșmântat în ea, Personajul se urcă pe scenă, învăluind-o în mister. Prin acest final, Gelu Colceag demistifică, dar nu uzurpă. Îmblânzește și topește înfricoșătorul, aduce o rază de speranță și salvare. Crede în puterea mistică a *Teatrului*.

Spectacolul este o exegeză ionesciană inspirată, un *puzzle*, o *harababură* expresiv construită. Gelu Colceag a demonstrat că are afinități pentru dramaturgia lui Ionescu, în câteva reprezentații notabile, care s-au bucurat de succes: *Cântăreața cheală*, *Jacques sau supunerea*, (Studioul Casandra), *Viitorul e în ouă* (Teatrul Româno-American). Acum regizorul asimilează idei și naște altele. În lectura sa scenică reverberează peste timp ecouri din celebrele montări de la Teatrul de Comedie: *Rinocerii* și *Ucișă fără simbrie* în regia lui Lucian Giurchescu, avându-l ca protagonist pe Radu Beligan – producții

antologice care s-au bucurat de elogiile criticii internaționale și ale dramaturgului.

Reprezentarea are seducție vizuală și acustică. Ea folosește un arsenal bogat în mijloace: muzică, dans, multimedia. Ce apreciem însă este evitarea retoricii formelor, o capcană care a ratat reușita multor spectacole ionesciene. Încercând să pună în lumină farsa tragică a lui Eugen Ionsecu, Gelu Colceag caută înțelesuri printr-o structură realistă, din care să iasă absurdul: imagini elaborate, o logică impecabilă a acțiunilor susținute de tipologii veridice,

Eugène Ionesco

Desen de Eugen Ionescu din colecția Cristinel Popa.

încărcate de omenesc. Ambientul teatral realizat admirabil de Puiu Antemir și Iuri Isar (decoruri), Anca Răduță (costume), Roxana Colceag (coregrafie), Mircea Kiraly (muzica originală), George Dogaru (editare video), George Stoian (efecte video), Adolf Horatsch (ilustrația muzicală) compun o imagerie a surprizei care animă scena, aducând un plus de atracție și încântare.

În acest cadru expresiv, regizorul a lucrat creator cu actorii. Aceștia acționează ca o echipă omogenă, oferind minirecitaluri în secvențe de prim-plan. Mihaela Teleoacă portretizează cu autenticitate cuceritoare, în *Portăreasa*, o vorbăreață temperamentală, cu spirit, care privește cu seninătate și înțelegere complice spectacolul lumii. Gabriela Popescu-*Doamna cu câțelușul* și Dragoș Huluba – *Soțul Doamnei cu câțelușul* întruchipează un cuplu sadomasochist caricatural, alterat de superficialitate și viciu, îmbinând grația cu grotescul, într-un joc savuros cu exhibiții și poze studiate.

Foarte bună prestația Virginiei Mirea – *Proprietăreasa* și a lui Valentin Teodosiu – *Domnul*; două prezențe enigmatice, materiale și imateriale în același timp, copertele care deschid și închid drumul inițiativ al Personajului.

Purtând pe chip masca falsei prietenii și generozității, interpretează cu pregnanță și culoare în tușe satirice, nuanțate Gheorghe Dănilă – *Patronul*, Sandu Pop – *Jacques*, Florin Dobrovici – *Pierre*, Raluca Rusu – *Lucienne*, Teodora Stanciu – *Casiera*, Eugen Racoti – *Patronul bistroului*. În ipostaza de revoluționari de operetă cântă, dansează, rostesc cuvântul cu aplomb, vervă și umor: Marius Dobrogeanu, Simona Stoicescu, Angel Popescu, Domnița Iscru, Mirela Zeța, Andreea Samson, Beatrice Peter, Aurelian Bărbieru, Gabriel Călinescu, Vlad Logigan. Cu toții par homunculi, clone, cobai ai unor vremuri în derută, chipuri ale derizoriului unei existențe plictisite și inutile.

Se detașează evoluția încărcată de emoție a Deliei Seceleanu în rolul lui Agnès. După interpretarea de relief din *Poiana boilor* (în direcția de scenă a lui Horațiu Mălăele), ea își reafirmă talentul și forța scenică. Este o mască cinică, indiferentă, înghețată, ce se metamorfozează din interior, dezvăluind o ființă sensibilă și profundă, care caută să se ajute pe sine și pe Personaj, să intre în legătură cu ceea ce este divin în om și în lume – prin iubire. Pentru protagonistul spectacolului, Marius Florea Vizante, partitura ionesciană este o arie de virtuozitate. Înger căzut și Cavaler al absurdului, Personajul violentează prin tăcere, privire, nemișcare. Absența sa e o prezență explozivă. Vizante are datele fizice și psihice pentru teatrul absurdului. Remarcabil în Jacques din *Jacques sau supunerea* la absolvire, tot în regia profesorului său Gelu Colceag, într-una dintre cele mai bune producții din istoria Casandrei, actorul demonstrează prin această creație excepțională că este pregătit pentru *Béranger*.

Prin acest spectacol neliniștit și neliniștitor, Teatrul de Comedie își onorează cu strălucire tradiția, repertoriul și stilul.